

VZTAH MLÁDEŽE K ČETBĚ KNIH

Bronislava Růžičková, Evžen Růžička

Abstrakt: Žijeme v době počítačů a Internetu. Prostředky masové komunikace na nás neustále působí. Jaký vztah mají děti v současnosti k četbě knih? V příspěvku autoři uvádějí statistické výsledky dotazníkového šetření o vztahu mládeže k četbě knih. Vyhodnocují souvislosti mezi četností četby a věkem dětí a četností četby a pohlavím.

Klíčová slova: mládež, kniha, četba, výzkum.

Abstract: The autor of the artikle shaw the results of the statistic reslarch including the attitude of yonng people to reading of a books. Thry summarize connections betucen the age of zouny people and hon many books do thy read and also connections betucen the sum of reading and the tex of yonung people.

Key words: young people, book, reading, research.

ÚVOD

Člověk je denně zahlcován nejrůznějšími zprávami, hudbou, reklamou nebo politickou agitací. Média a jejich produkty nás obklopují na každém kroku. Televize, rádio a noviny, knihy ... vstupují do našich domovů, ovlivňují naše jednání a chování, naše vztahy s druhými lidmi. Přetvářejí, ať už vědomě nebo mimoděk, naše postoje a navyklé vzorce chování. Člověk je vtažen do systému masové komunikace. Jestliže jsou média schopna ovlivnit masu lidí a jejich veřejné mínění, a k tomuto účelu jsou často a poměrně úspěšně využívána, pak také ovlivňují i náš rodinný život. Představa rodiny odtržené od vlivu médií je stejně absurdní, jako je imaginární představa její naprosté izolace od zbytku společnosti. Masová komunikace je součástí kultury lidské společnosti.

Způsoby, jakými prostředky masové komunikace působí, se vyvíjejí stejně jako další oblasti lidského života. Kterým směrem tento vývoj směřuje a co můžeme očekávat od budoucnosti, jsou základní otázky, které bychom si měli pokládat a hledat na ně odpovědi. Média přerostla ve fenomén, který ovlivňuje chování jednotlivých členů rodiny i rodiny jako celku. Už nejsou doplňkem, výplní volného času, ale stala se nedílnou součástí života. Televize už dospěla tak daleko, že ji časově přizpůsobujeme své ostatní aktivity. Ženy spěchají ze zaměstnání, aby jim neunikly telenovely, muži odkládají své povinnosti z důvodu středečních pohárových fotbalových utkání na jiné dny. Mládež má své oblíbené hitparády, seriály ze studentského prostředí a další pořady, které jsou určeny především této věkové kategorii.

V našem příspěvku jsme se zaměřili na tištěná média - knihy, které patří mezi vizuálně působící média. Mezi jejich výhody patří mobilita, je možné je číst kdekoliv a dají se snadno přenášet. Poskytují individuální prožitek a jejich užití je soukromé. Čtenáři dávají možnost uniknout z reálného světa do světa fantazie, pohádek, sportu, statistik, do světa, kde je mu nejlépe. V dřívějších dobách tištěná média neměla konkurenci. V dnešní době je tomu jinak. Proto jsme chtěli v našem výzkumu zjistit, zda je četba knih pro děti stále aktuální. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda a jak zasahuje četba knih do života mládeže.

POUŽITÁ METODA

Po formulování cíle bylo další částí přípravy výzkumu vybrat některou z výzkumných metod. Jako nejvhodnější se nám jevil dotazník, neboť nám umožnil získat velké množství informací v krátkém čase a do značné míry se jím eliminuje subjektivní stránka, tj. případné sympatie či antipatie respondentů vůči zkoumajícím. Výzkumný soubor tvořili žáci základní školy a gymnázia v Ostravě. Ostravu jsme zvolili záměrně. Ostravsko má vysokou nezaměstnanost a jedny z nejnižších reálných příjmů. Respondenti byli podle věku rozděleni do tří kategorií:

první do deseti let, druhá ve věku mezi desíti a patnácti lety a třetí nad patnáct let. Do výzkumu bylo zapojeno 68 chlapců a 82 dívek.

Byly stanoveny tyto nulové a alternativní hypotézy:

H_0 1: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich věkem není statisticky významná souvislost.

H_A 1: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich věkem je statisticky významná souvislost.

H_0 2: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich pohlavím není statisticky významná souvislost.

H_A 2: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich pohlavím je statisticky významná souvislost.

H_0 3: Mezi tím, proč děti čtou knihy a jejich pohlavím není statisticky významná souvislost.

H_A 3: Mezi tím, proč děti čtou knihy a jejich pohlavím je statisticky významná souvislost.

H_0 4: Mezi tím, zda alespoň jeden rodič je zaměstnaný a tím, jak často děti čtou knihy není statisticky významná souvislost.

H_A 4: Mezi tím, zda alespoň jeden rodič je zaměstnaný a tím, jak často děti čtou knihy je statisticky významná souvislost.

Tabulka č. 1: Kontingenční tabulka pro ověření H_0 1:

Četnost čtení knih	Věk respondentů			Σ
	Do 10 let	10 až 15 let	Nad 15 let	
Denně	21 9,24	11 15,12	10 17,64	42
3× týdně	2 7,7	13 12,6	20 14,7	35
1× týdně	3 5,5	6 9	16 10,5	25
1× měsíčně	6 4,84	6 7,92	10 9,24	22
Méně	1 5,72	18 9,36	7 10,92	26
Σ	33	54	63	150

první řádek pole (P) = skutečná získaná četnost

druhý řádek pole (O) = očekávaná (teoretická) četnost

Stupeň volnosti dané kontingenční tabulky je $f = (r - 1) \cdot (s - 1) = 8$, kde: r = počet řádků tabulky, s = počet sloupců tabulky.

Testové kritérium χ^2 je vypočítáno jako součet všech vypočítaných hodnot $(P - O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. $\chi^2 = 44,6424$.

Vypočítanému stupni volnosti $f = 8$ na zvolené hladině významnosti 0,01 odpovídá kritická hodnota 20,09, která je menší než vypočtené testové kritérium χ^2 . Proto byla odmítnuta H_0 1 a byla **přijata alternativní hypotéza H_A 1**.

Tabulka č. 2: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_02 :

Pohlaví respondentů	Četnost čtení knih				Σ
	Denně	3× týdně	1× týdně	méně často	
Chlapci	24 19,04	17 14,96	17 23,57333	10 10,42667	68
Divky	18 22,96	16 18,04	35 28,42667	13 12,57333	82
Σ	42	35	52	21	150

první řádek pole (P) = skutečná získaná četnost

druhý řádek pole (O) = očekávaná (teoretická) četnost

Testové kritérium χ^2 je vypočítáno jako součet všech vypočítaných hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. $\chi^2 = 6,225423$.

Stupeň volnosti $f = 3$, hladina významnosti 0,01. Kritická hodnota 11,341 je větší než hodnota χ^2 , proto byla odmítnuta H_{A2} a byla přijata nulová hypotéza H_02 .

Tabulka č. 3: Kontingenční tabulka pro ověření H_03 :

Pohlaví respondentů	Důvod čtení knih				Σ
	Četba baví	Povinná četba	Zdroj informací	Jiný důvod	
Chlapci	29 37,17333	7 6,8	29 19,49333	3 4,533333	68
Divky	53 44,82667	8 8,2	14 23,50667	7 5,466667	82
Σ	82	15	43	10	150

první řádek pole (P) = skutečná získaná četnost

druhý řádek pole (O) = očekávaná (teoretická) četnost

Testové kritérium χ^2 je vypočítáno jako součet všech vypočítaných hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. $\chi^2 = 11,7791$.

Vypočítanému stupni volnosti $f = 3$ na zvolené hladině významnosti 0,01 odpovídá kritická hodnota 11,341, která je menší než vypočtené testové kritérium χ^2 . Proto byla tedy zamítnuta H_03 a byla přijata alternativní hypotéza H_{A3} .

Tabulka č. 4: Kontingenční tabulka pro ověření H_04 :

Zaměstnanost rodičů	Četnost čtení knih				Σ
	Denně	3× týdně	1× týdně	Méně často	
Oba rodiče zaměstnaní	29 8,68	25 24,9667	22 17,8333	31 34,24	107
Alespoň jeden nezaměstnaný	13 12,04	10 10,03	3 7,1667	17 13,76	43
Σ	42	35	25	48	150

první řádek pole (P) = skutečná získaná četnost

druhý řádek pole (O) = očekávaná (teoretická) četnost

Testové kritérium χ^2 je vypočítáno jako součet všech vypočítaných hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. $\chi^2 = 21,0421$.

Vypočítanému stupni volnosti $f = 3$ na zvolené hladině významnosti 0,01 odpovídá kritická hodnota 11,341, která je menší než vypočtené testové kritérium χ^2 . Proto byla odmítnuta H_0 a byla přijata alternativní hypotéza H_A .

Souhrnně bylo tedy zjištěno, že:

1. Je statisticky významná souvislost mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich věkem. Ve věkové kategorii do deseti let čte 64 % dětí každý den. Ve věku deset až patnáct let čte knihy každý den již jen 20 % dětí. V této věkové kategorii 44 % procent respondentů uvedlo, že čte knihy méně než jednou za měsíc nebo vůbec. Ve věkové kategorii nad patnáct let čte nejméně jednou za týden knihy 73 % dětí a 15 % čte knihy denně.
2. Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich pohlavím není statisticky významná souvislost. Chlapci i dívky čtou přibližně stejně často.
3. Mezi tím, proč děti knihy čtou a jejich pohlavím je statisticky významná souvislost. Děvčata čtou nejvíce z toho důvodu, že je četba baví, pro chlapce jsou knihy nejčastěji zdrojem informací.
4. Mezi tím, zda alespoň jeden rodič je zaměstnaný a tím, jak často děti čtou knihy je statisticky významná souvislost. Děti, které mají zaměstnané oba rodiče, čtou častěji. Zatímco u obou zaměstnaných rodičů nejméně jednou týdně čte 76 % dětí, v rodinách, kde je alespoň jeden rodič nezaměstnaný tak činí jen 60 % respondentů.

ZÁVĚR

Z našeho dotazníkového šetření vyplynulo, že kniha, která patří mezi prostředky masové komunikace a o níž se v poslední době domnívá stále více sociologů, že přestává být prostředkem, který působí na naše děti, mládež a na nás samotné, není stále ještě zcela bez významu. Je sice pravda, jak vyplynulo z šetření, že čím jsou naše děti a mládež starší, tím méně čtou, ale výsledky nejsou zase až tak pesimistické. Vždyť z celkového počtu našich respondentů bez rozdílu věku a pohlaví čte denně knihu 28 % dívek a chlapců.

LITERATURA

1. MOŽNÝ, I. Sociologie současné rodiny. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 251 s. ISBN 80-85850-75-3.
2. SINGLY DE, F. Sociologie současné rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 127 s. ISBN 80-7178-249-1.

Kontakt

PaedDr. Bronislava Růžičková, Ph.D.; RNDr. Evžen Růžička, CSc.
Katedra pedagogiky s celoškolskou působností, PdF UP
Žižkovo nám. 5, Olomouc
e-mail: ruzickov@pdfnw.upol.cz, ruzev@pdfnw.upol.cz